

Covenant & Conversation

ת"סב
Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN (ה"צר) YAZI VE ÖĞRETİLERİNDEN

ŞEMOT ÖZET

Liderlik ve Halk

Şemot *peraşası*, Moşe'nin yaşamının erken dönemi hakkında genel bir portre çizer. Bunun doruk noktası, Tanrı'nın, ateş içinde yanan, ama ateşten etkilenmeyen bir çalılıkta Moşe'ye görüldüğü andır. Bu, Tora'nın liderlik hakkındaki görüşüne dair anahtar bir metindir. Tanrı ile Moşe arasındaki uzun diyalogda yer alan bir pasaj özellikle çarpıcıdır. Tanrı, Moşe'yi özgürlük yolunda Bene Yisrael'e liderlik etmesi için çağırır ve Moşe bunu dört kez reddeder. "Bu göreve layık değilim," der. "Ağzı laf yapan bir adam değilim. Başka birini gönder." Ancak Hahamlarımızın özel dikkatini çeken, Moşe'nin ikinci reddi olmuştur:

"Fakat onlar bana inanmayacak ve beni dinlemeyeceklerdir. 'Tanrı sana görünmedi' diyeceklerdir."

Hahamlarımız, bu cevapta üç alışılmadık özellik fark etmişlerdir. İlki, Tanrı'nın zaten "*Seni dinleyecekler*" demiş olmasıdır. Ancak Moşe buna rağmen halkın kendisine olan inancından şüphe duymuştur. Açıklama otoriteleri onun, halkın genelinin kendisine inanmayacağından korktuğunu ya da inançlarının Paro onları salıvermeyi reddettiği anda buharlaşacağından endişe ettiğini düşünürler. Moşe daha önce de halkının kendisine ne kadar çabuk meydan okuduğuna tanık olmuştu. Dolayısıyla şüpheleri dayanaksız değildi.

İkincisi; Hahamlarımız, Tanrı'nın o zaman Moşe'ye vermiş olduğu tuhaf bir işarete dikkat etmişlerdir: Elinin "kar gibi [beyaz renkte] *tsaraat*" olmasına. Asanın yılanı ve Nil'in sularının kana dönüşmesinin aksine, bu *tsaraat* işareti, anlatımın devamında bir daha karşımıza çıkmamaktadır. Hahamlarımız bunu Miryam'ın daha sonraları *Laşon Ara* yüzünden *tsaraat* cezasına çarptırılmasıyla ilişkili görmüşlerdir. **Öyleyse belki Moşe de olumsuz konuşmuştu – bir kişi hakkında değil, tüm bir halk hakkında.**

Üçüncü ayrıntı, bu reddin, Moşe'nin kendi yetersizliğinden değil, halkın olası inanç eksikliğinden bahsettiği tek örnek olmasıdır. Hahamlarımız bu üç noktayı bir araya getirerek şöyle öğretirler:

"Her kim masum birinden şüphe duyarsa, bedeninden cezalandırılır... Tanrı, Moşe'ye şöyle dedi: 'Onlar inançlıdır ve inançlıların çocuklarıdır. Ama sen ileride inançsızlık göstereceksin.'"

Bu olağanüstü bir fikirdir. Moşe'nin kendisinden şüphelenmeye izni vardı. Ama halktan şüphelenmesine izin yoktu. Doğrusu, onların karakteri hakkında hatalı da değildi. Daha sonraları da birçok kez "sert enseli", yani inatçı davranacaklar, sık sık şikâyet ederek Mısır'a geri dönmek

isteyeceklerdi. Ama işte, Tanrı Moşe'yi yine de azarlamıştır. **Hahamlarımızın ima ettikleri şey şudur: Lider olmak, liderlik ettiğiniz insanlara inanmayı talep eder.**

Bu anlayış, peygambersel liderlik hakkında daha büyük bir hakikati anlamamıza da yardımcı olur. Bir eleştirmen veya bir lider, "hariçten" ve üst perdeden konuşabilir, eleştirdiklerinden kopuk olabilir. Ancak Yisrael'in peygamberleri farklıydı. Toplumun içinden konuşuyorlardı, kökleri "kendi halklarının içinde" yer alıyordu, onların kaderini ve antlaşmasını paylaşıyorlardı. Hem Tanrı'nın halka yönelik, hem de halkın Tanrı'ya yönelik sesiydiler. Bu şekilde liderlik etmek, özdeşleşme, dayanışma ve inanç gerektirir.

Rambam bunu *Şahadet Risalesi*'nde (*Maamar Kiduş A-Şem*) ifade etmişti. Ölüm tehdidiyle İslam'ı kabule zorlanmış olan bazı Yahudiler, Yahudiliği gizlice uygulamaya devam etmelerinin hâlâ bir değeri olup olmadığını sorduklarında, bir haham onları sertçe geri çevirmişti. Buna karşılık Rambam bir sevgi ve dayanışma savunmasıyla cevap vermiş, Tanrı'nın Yisrael hakkında olumsuz konuşan peygamberleri azarladığı örnekler içeren rabinik pasajları aktarmıştır. Yahudiliği gizlice gözetenler, diye yazar Rambam, kınanmamalı, aksine övülmelidir. Liderler halkı eleştiriyi ezmemelidir, aksine onları teşvikle yükseltmelidir.

Öyleyse Yahudiliğin bakışına göre lider kimdir? Halkıyla özdeşleşen, onların kusurlarını dikkate alan, ama potansiyel büyüklüklerinden ve Tanrı'nın gözündeki değerlerinden de emin olan biri. "Haklarında şüphe duyduğun o insanlar" demiştir Tanrı, Moşe'ye, "inançlıdır ve inançlıların çocuklarıdır. Onlar Benim halkımdır ve senin halkındır. Bana nasıl inanıyorsan, onlara da öyle inanmalısın."

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları

1. İnsanlara inanmak neden bir fikre veya misyona inanmaktan daha zor olabilir?
2. Bir lider, bir yandan halka inanmak, diğer yandan onların kusurlarını da görmek arasındaki dengeyi nasıl tutturabilir?
3. Başkalarına olan inancımız, onlar hakkında konuşma şeklimizi nasıl etkiler?

Bir Ana Fikir

Liderlik, insanlar yanlışa düşse bile onlara inanmakla başlar. Gerçekten iyi bir lider, kendisinin sıra dışı olduğunu düşünen değil, liderlik ettiği insanlara inanan kişidir.

Peraşayı Keşfedelim

HAZIRLAYAN: SARA LAMM

RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİLERİNDEN ESİNLENİLMİŞTİR

Kısaca Peraşa

Bene Yisrael Mısır'a yerleşmişler ve kalabalık, başarılı bir halk haline gelmişlerdir. Ancak artan nüfusları nedeniyle telaşa kapılan Paro onları köleleştirir ve ağır işlere tabi tutar. Bu onların nüfus artış hızını kesmekte başarısız olunca, İbrani ebeler Şifra ve Pua'ya, tüm erkek bebekleri doğum sırasında öldürmelerini emreder. Ebeler bunu yapmayınca, İbraniler içinde doğan tüm erkek bebeklerin Nil Nehri'ne atılmasını öngören bir ferman çıkarır.

Bu büyük tehlike döneminde Yoheved ve Amram'ın bir oğlu olur. Onu olabildiğince uzun bir süre saklarlar, ancak keşfedilmesi halinde onun da öldürülebileceğinden endişelenirler. Dikkatle, bebeği bir sepete yerleştirirler ve onu Nil Nehri'nin akıntısına bırakırlar. Bebeğin ablası Miryam uzaktan sepete göz kulak olur. Paro'nun Nil'de yıkanmaya inen kızı bebeği keşfeder, onu kendi bebeği gibi yetiştirir ve ona Moşe adını verir.

Yıllar sonra Moşe halkının çektiği acılara tanık olur. Mısırlı bir köle bekçisinin İbrani bir köleyi dövdüğünü görünce Mısırlıyı öldürür. Ardından Midyan'a kaçar, orada çoban olur ve Midyan rahibi Yitro'nun kızı Tsipora ile evlenir. Tanrı yanan bir çalılıkta ona görünür ve onu Paro'yla yüzleşmeye gönderir. Paro halkı serbest bırakmayı reddeder ve halkın çektiği eziyetler ağırlaşır. Ancak Tanrı Moşe'yi kurtuluşun yakın olduğu konusunda temin eder.

Peraşı Aktivitesi

Hareketime Katıl

Oyunculardan biri bir harekete başlar, örneğin kolunu kaldırmaya veya elini çevirmeye başlar, ama hareketin ortasında durur. Sıradaki kişi harekete kendi tarzıyla devam eder. Ardından o da durur. Bu şekilde oyuncudan oyuncuya ilerleyerek, her oyuncunun sizin ilk hareketinizi ileriye taşıyacağına güvenin.

Tüm oyuncular katılım gösterdikten ve hareketi başlayan oyuncuya tekrar gelindikten sonra tur sona eder.

HER YAŞ İÇİN BİR HİKÂYE

Resmin Sırrı Açığa Çıktı

Bir zamanlar, hayatını anlatan geniş bir duvar resmi çizmeye yıllarını vermiş bir ressam vardı. Küçük stüdyosunun duvarları, zeminden tavana kadar, sanki kalbinden doğrudan duvara akmış dökülmüş gibi, renkler, şekiller ve sahnelerle kaplıydı. Fırça darbesini her vuruşunda, sanki acil ve gerçek bir şeyi yakalıyormuş gibi, bir amaç için yaşadığını hissediyordu.

Ancak nihayet resmi aynı anda bütün ayrıntılarıyla görebileceği şekilde geri çekildiğinde nefesi kesildi. Gördüğü resim tam bir kaostu. Her şey diğer her şeyden kopuk görünüyordu.

Arkadaşları resmi görmeye geldiler ve başlarını yana eğdiler. “Çok güzel,” dediler teşvik edercesine, “ama ne anlama geliyor?” Ve sorun da buydu. Resim hiçbir anlam ifade ediyor gibi görünmüyordu! Ressam son derece ağır bir hüsrana duygusuna kapıldı. Oysa resmi yaparken kendisinden ne kadar da emin, ne kadar da amaçla doluydu. Fakat resmin bitmiş hali, içini sürekli kemiren bir şüpheye yol açmıştı. Belki de, kendisini hiçbir yere götürmeyen duyguların peşinde koşarak vaktini boşa harcamıştı.

Yapmış olduğu resme bakma gücünü kendisinde bulamadığından, ressam, haftalar boyunca stüdyosuna yaklaşmadı. Sonra bir akşam üstü güneş batmak üzereyken bir ışık huzmesi pencereden süzüldü ve karşı duvardaki aynaya vurdu. Ayna duvar resminin yansımasını alıp onu tersine çevirdi ve o anda her şey değişti. Daha önce kaotik görünen şekiller, şimdi fark edilebilir formlar halinde birleşmişti. Daha önceleri birbiriyle çatışıyor görünen şekiller şimdi mükemmel bir tasarım oluşturuyordu.

Ressam, gözleri yaşlı halde sessizce seyretti. Meğerse bir süredir anlamsız görünen eseri, doğru ışığı beklemekteydi. Şimdi görüntü berraktı; resim, ressamın hayat yolculuğunu açığa çıkarıyordu. Geçen tüm zaman boyunca aynı güzellik ve anlam hep oradaydı. Sadece ressamın onu başka bir açıdan görmesi gerekiyordu.

Kartlar ve Sohbet

Kartlar ve Sohbet destelerimiz her *peraşa* için bir kart içermektedir. Kartın bir yüzünde Tora'dan, üzerinde düşünmek ve tartışmak üzere ilginç bir soru bulacaksınız. Diğer yüzde Rabi Sacks'tan, *peraşanın* üzerine yeni bir ışık tutacak bir fikri keşfedeceksiniz.

"Paro'nun kızı Nil'de yıkanmaya indi... sazların arasındaki sepeti gördü... Oğlan ağlamaya başlayınca ona karşı şefkati uyandı: 'Bu çocuk İbranilerden olmalı!' dedi."

- Şemot 2:5-6

Küçük cesaret hareketleri hiç beklenmedik yerlerden – hatta Paro'nun kendi ailesinden bile – gelebilir.

SORU:

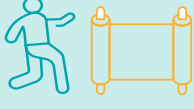
Acaba bu bize, 'düşman' olarak görebileceğimiz insanlar arasında bile iyiliği tanıyabilmek hakkında neler öğretiyor olabilir?

Rabi Sacks, Şemot 2:5 açıklamalarında (Koren Sacks Humash'ta) buna bir cevap önerir:

"Ahlaki cesaret bazen karanlığın tam da kalbinde bulunabilir... konu insanlar olduğu zaman asla genelleme yapmamalı, asla kalıplaştırmamalıyız... erdemi nerede bulursak bulalım, hatta düşmanlarımızın içinde bile olsa, tanımamız gerekir. İnsani değerlerin – insanlık, şefkat, cesaret – temeli gerçekten de evrenseldir."

- **Kartlar ve Sohbet** hakkında daha fazlası için <https://rabbisacks.org/cards-and-conversation> bağlantısını ziyaret edebilirsiniz.

Pratikte Peraşa

HAFTANIN DEĞERİ

Sivil İtaatsizlik

(Şemot 1:17 ve 2:12)

Şemot *perasha*sı bizi, sivil itaatsizlik eden insanlarla tanıştırmaktadır. Şifra ve Pua, Paro'nun emrini reddetmişlerdir, çünkü savunmasızların insanlığını ve çıkarılan kanunun ahlaka aykırılığını görmüşlerdir. Moşe de, İbrani bir köleye yapılan adaletsiz davranışı görünce müdahale etmiştir. Bu gibi eylemler, dikkat, emin olma veya statü bilinci gibi sebeplerden kaynaklanabilir. Acı çekildiğini fark ettikten sonra, bunu görmezden gelmemeyi tercih etmişlerdir.

Rabi Sacks, Yahudilikte ahlakın sorumlulukla başladığını sık sık vurgulardı. Bizler şefkatle davranmak için talimat almayı beklemeyiz. Bazen kendi ahlaki pusulamızı izlememiz şarttır.

PRATİK KONUŞALIM

Ne zaman itaat edeceğimizi ve ne zaman eyleme geçeceğimizi nasıl bilebiliriz?

Tora bize, liderlik ve adaletin, kimsenin seyretmediği ve sonuçların belirsiz olduğu bir zamanda alınan küçük, cesur kararlarla başladığını öğretir.

Biz tüm kanunların adil olduğunu ve başkalarının yararına koyulduğunu düşünmekten hoşlanırsınız. Ve bu çoğunlukla doğrudur da. Ancak bazı zamanlarda bunlar, ahlaki değerlerimizle çatışma içine girer. Örneğin *Alaha* yani Yahudi kanununa göre anne ve babamıza itaat etmemiz gerekir. Ancak eğer onlar bize Şabat'ı ihlal etmemizi veya başka bir *mitsva*ya aykırı davranmamızı söylerlerse, bir istisna yapar ve bu isteklerini reddederiz. Bazen, otoriteye karşı gelmek anlamına gelse bile kendi ahlaki seçimlerimizi yapmamız gerekir.

Şunu Bir Dene

GENÇ ÖĞRENCİLER

Birinin dışlandığını veya ona haksızlık edildiğini gördüğünüz bir zamanı düşünün. Sonuçta neler olacağından emin olmasanız bile, küçük bir şey dahi olsa ona yardım etmek için ne yapabilirdiniz?

İLERİ DÜZEYLİ ÖĞRENCİLER

Bu hafta içinde, sessiz kalmanın daha kolay olacağı anları tespit edin. Emin olduğunuz için değil, ama yapılacak en doğru şey bu olduğu için başka birinin yararına konuştuğunuz veya iyilikle davrandığınız bir durum seçin.

Katmanlı Öğrenim

Rabi Sacks'ın çeviri ve açıklamalarıyla Koren Sacks Humash'tan aktardığımız bakış açılarıyla, Tora'da adım adım ilerleyin. Her adım sizi biraz daha derine götürecek ve tıpkı Rabi Sacks'ın öğrettiği gibi 'Sohbet olarak Tora'yı davet edecektir.

Paro'nun zalimce bir emrine karşı gelen kadınlar.

KATMAN 1: TORA'NIN METNİNE BAK - ŞEMOT 1:17

וַתִּירָאן הַמִּיִּלִּדֹת, אֶת-הָאֱלֹקִים, וְלֹא עָשׂוּ, כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהֵן מֶלֶךְ מִצְרַיִם; וַתַּחֲיֶינָּה, אֶת-הַיָּלְדִּים.

KATMAN 2: RABİ SACKS'IN ÇEVİRİSİNİ OKU

“Ancak ebeler Tanrı’dan korktular ve Mısır kralının kendilerine emrettiği şekilde yapmadılar. Bebeklerin yaşamasına izin verdiler.”

KATMAN 3: ANLAMI HAKKINDA DÜŞÜN

Paro, Mısır’da Yahudi kadınların ebeliğini yapan Şifra ve Pua’ya, İbranilerde doğan her erkek bebeği doğduğu anda öldürmeleri konusunda doğrudan bir emir vermişti. Ve şimdi, ebelerin, krallarına karşı Tanrı’yı takip ettiklerini ve bu emre itaatsizlik ettiklerini görüyoruz. Acaba bu size şaşırtıcı görünüyor mu? Sizce bu o an için alışılmadık bir davranış mıydı?

“Ebeler Tanrı’dan korktular” sözlerini okuduğumuz zaman, bu ifadenin, söz konusu bağlam dâhilinde, onların Tanrı’dan bizim vahşi bir hayvandan veya Mısır’ın zalim kralından korkacağımız şekilde korktukları değil, Avraam’ın yaptığı gibi Tanrı’ya inanıp kesin bir ahlaki kuralı takip ettikleri anlamına geldiğini vurgulamak gerekir. Görülen o ki, bu kadınlar Paro’dan korkmuyorlardı.

KATMAN 4: RABİ SACKS'IN AÇIKLAMASINI ÖĞREN

Her ne kadar Şifra ve Pua anlatım içinde önemsiz bir role sahip simalar gibi görünüyorsa da, onlar aslında insanlık tarihinde birer devdir. Onlar hakkında tüm bildiklerimiz, “Tanrı’dan korktular ve Mısır kralının kendilerine emrettiği şekilde yapmadılar” sözleriyle sınırlıdır. Ancak bu sözlerle birlikte, zaman içinde Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin temeli haline gelecek bir emsal oluşturulmuştur. Şifra ve Pua, ahlaka aykırı bir emre itaat etmeyi reddetmekle, dünyanın ahlak anlayışını yeniden tanımlamışlardır.

Şifra ve Pua, bu *perasada*ki, Yisrael’in kurtuluş hikâyesinde hayati birer rol oynayacak olan altı cesur kadının ilk ikisidir. Diğerleri Yoheved, Miryam ve Paro’nun kızı ile Moşe’nin eşi Tzipora’dır. Yisrael’in kurtuluşu hakkında gittikçe ilerleyen dramdaki merkezi karakter Moşe

olabilir; ancak bu kadınlar olmasaydı, ortada bir Moşe de olmayacaktı. Onların ahlaki cesareti bu hikâyede hayati bir öge niteliğindedir.

KATMAN 5: DÜŞÜN VE CEVAP VER

Kendi sorularınızı da ekleyin! Öğrendiklerinizi Tora'daki diğer örneklerle ve kendi yaşamınıza da uygulayın...

Şemot kitabının başındaki ahlaki kahramanların birçoğunun kadın olması, hatta bazılarının Bene Yisrael'e hiç mensup bile olmamaları çarpıcı bir gözlemdir. Paro'nun kızı İbrani bir çocuğu kurtarmakta ve daha sonraları Tsipora Moşe'nin hayatını kurtarmaktadır. Şifra ve Pua, her kim idiyse, savunmasızları korumak uğruna kraliyet gücüne karşı gelmektedirler. Rabi Sacks'ın işaret ettiği üzere, Tora, Yisrael'in kendine özgü görevini, Yahudi olsun ya da olmasın tüm insanlığı bağlayan evrensel bir ahlaki kanunla dengeler.

1. Kimlik tikel olduğu zaman bile ahlakın evrensel olması ne anlama gelir?
2. Acaba Tora, Mısır'dan çıkış hikâyesinin ilk ahlaki oyuncularını olarak neden özellikle kadınları seçmiş olabilir?
3. Tanah boyunca başka hangi karakterler – kendileri Yahudi olmamalarına rağmen – Yahudilerle ortak hareketle buna benzer bir rol oynamaktadır?

Koren Sacks Humash hakkında daha fazlası için <https://rabbisacks.org/books/the-koren-sacks-humash> bağlantısını ziyaret edebilirsiniz.

The Rabbi Sacks Legacy, Rabi Lord Jonathan Sacks'ın bir Tora öğretmeni, bir liderler lideri ve ahlaki bir ses olarak zaman üstü ve evrensel hikmetini devam ettirmektedir.

Rabi Sacks'ın birçok yazısını, yayınlarını ve konuşmalarını keşfetmek veya Legacy'nin çalışmalarını desteklemek için www.RabbiSacks.org, adresini ziyaret edin ve The Rabbi Sacks Legacy'yi sosyal medyada takip edin: @RabbiSacks

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle.